

III Terbiyenin Ruh ve Karakter Üzerindeki Tesirleri

(Geçen sayıdan devam)

Ord.Prof.Dr.A.Fuad BAŞGİL

Terbiyenin ruh ve karakter üzerinde hakiki bir rolü yoktur tezi : Binaenaleyh bir çekingeni atılan, bir tembelle çalışan, bir korkağı cesur, bir cimriyi cömert yapamazsınız. Kendini idareden aciz, zayıf iradeli bir kimseyi azimli bir insan haline getiremezsiniz. Bir katı yürekliyi merhametli yaparak âcizlere acındıramazsınız. Bir kibirliyi, bir kiskancı, bir dalkavuşu, bir sefilii, bir yalancıyı ve sahtekârı, bir egoisti bu kötü huylarından vazgeçiremezsiniz. Asırlardan beri din, ilim, terbiye ve ahlâk mevcut olduğu ve bunlar hep bir ağızdan iyilik telkin ettiği halde, bugün insanların birçoğu yine hain, katil, yalancı, egoist, dalkavuk, şerefsiz olmaktan kurtulmuş değildir ve kurtulamaz. Çünkü, huy ve tabiat aynı şeydir. Bir insanın huyu, madî varlığının bir hassasıdır. Maddeyi değiştirebiliriz; fakat tabiat ve niteliğini değiştiremeyiz. Bir demir parçasını teknik usullerle şekilden şekle sokar, meselâ çelik haline koyarsınız. Fakat demirin tabiatını değiştirip de onu altın yapamazsınız. Demir daima demirdir, altın da altındır. Yırtıcı bir hayvanı terbiye ederek bir dereceye kadar munis bir hale koyabilirsiniz. Fakat kediyi fare sevmekten, köpeği kemik yalamaktan vazgeçiremezsiniz. Akrep sokar, kurt parçalar. Sokmak ve ısırarak bu hayvanların yaratılış ve tabiatındadır.

İlim ve terbiye, huyları değiştirmez, sadece öter. Kötü huylu bir insanı, ilmi ve deneye dayalı terbiye usulleriyle, dinî ve ahlâkî telkinlerle iyiliğe doğru bir dereceye kadar yaklaşabilir ve huyları üstüne bir asar çekip bunları gizleyebilirsiniz; fakat değiştiremez ve kötü bir insanı kötülük batağından çekip çıkaramazsınız. Terbiye ile değiştirdiğinizi sandığınız huylar, zaman ve yeri gelince saklı kalan bütün çirkinlikleri ile sırtarıp kendilerini meydana vururlar. Terbiye görmüş kötü huylar tıpkı tepesi kurumuş, fakat kökü cilt altında kalıp müzminleşmiş çıbanlar gibidir. Patlayıp akmak için bir kaşınma fırsatı bekler. Âlim gösterişli, insan kılıklı, aşırı nezaketli, üniformalı, fraklı nice insan görürsün ki, yerinde ve zamanında hiç beklenmeyen kötülükler kusar. Çünkü kılık, kıyafet, üniforma, frak, kötü mayalığı sadece gözlerden saklayan bir perdedir. Nezaketle aşırılık ise, genellikle mayadaki kabalığı örtmek için bir maskedir. Kötü mayalı bir insandaki terbiye ve nezaket sırf bir cilâdır ve cam üzerindeki boya gibidir; sathıda kalır. Mayaya ve öze asla işlemez. Ve hakikî manasıyla iyi insan, terbiye kumaşından dikilmiş süslü bir elbise değil, iç çehresi ve hamurunun mayası ile insandır. Özetle terbiye, sadece huyların kötüsünü perdeler ve şahsın iç çehresini gizlemeye yarar. O bir çuldur; örtüğü huynun kötülüğü-

nü saklayıp aldatır; fakat, huyu asla değiştirmez: "Altın semer vursan da, eşek yine eşektir". Şeyh Sadî'nin dediği gibi "Kurt yavrusu insanlarla birlikte büyümüş olsa bile yine kurt olur".

Halk sağduyusunun, konumuz üzerindeki görüşü ve en derin kanaati de budur. Bizdeki "Huy canın altındadır.", "Can çıkmayınca huy çıkmaz" atasözleri, bu kanaatin en veciz birer ifadesidir. Halkımızın anlayışına göre de terbiye, tıpkı yemeğe katılan baharat gibidir. İnsana görünüşte bir tatlılık verir. Fakat, mayayı değiştirmez. Bu anlayışın son asırlardaki büyük temsilcileri, başta Hollandalı filozof Schopenhauer gelmek üzere Kant, Stuart Mil, Spencer'dir. Son zamanlarda Fransız fikir adamı Gustav le Bon gibi bazı sosyologlar, aynı anlayıştan hareket ederek ırkların ve milletlerin de fertler gibi belirli karakterleri olduğuna ve bunların ilim ve medeniyetle asla değişmediğine inanmaktadırlar.

Müspet anlayış : Bu olumsuz ve kötümser görüşün tam zıddı olarak, diğer olumlu anlayışa gelince, buna göre, iyisi ve kötüsü ile birlikte, bütün huylarımız yaratılıştan değil, daha sonra kazanılmıştır. İnsan her türlü fikir, his ve huynan soyutlanmış ve fakat her şeyi huy edinmeye müsait olarak doğar. Fikir ve duygularımız gibi, huylarımızı da hep çevremizden ve görüp öğrendiklerimizden alırız. İnsan belirli bir çevre, iklim ve şartlar içinde doğar ve yaşar. Bu şartlar uyanınca aldığı terbiyeye göre de ruhi fizyonomisini kazanır. Fakat bu fizyonomi bir defaya mahsus olarak teşekkül etmiş ve zaman, mekân içinde hiç değişmeksizin kaya gibi duran bir şey değildir; bilâkis, değişmesi ve değiştirilmesi daima mümkündür. Çünkü, insan normal olmak şartıyla, serbest bir iradeye sahip ve bu kudretle kendini sevk ve idareye muktedirdir. Esasen, terbiye ve ahlâk gibi disiplinlerin en eski devirlerden beri mevcut olması da bunların huylar üzerinde etkin olduğuna inanıldığından ve kötü huyların iyi bir terbiye ile değiştirilmesinin kabul olduğunun bir delilidir. Eğer terbiye ve ahlâkî huylar üzerinde hiçbir etkisi olmasaydı, binlerce seneden beri bütün insanlık bu disiplinlere sarılıp inanmazdı. Terbiye ve ahlâkî öteden beri mevcut olmasına rağmen, insanlardan bir kısmının hâlâ kötü huylu olması, bu disiplinlerin huylar üzerinde hakıyla etkin olmadığını değil, etkin olacak şekil ve şartlar altında hakıyla uygulanmadığını ve huyların ruhî mekanizmasının lâyıkıyla daha yeni yeni bilindiğini gösterir.

(Devam edecek)